

«БЕКТЕМИН»

**И. Раззаков атындагы Кыргыз
мамлекеттик техникалык университетинин
ректору, физика-математика илимдеринин
доктору, профессор**

/ М.Д. Джаманбаев

2020-жыл

Бердибекова Сырга Каныбековнанын «Орто мектептин окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамикалык кубулуштарды окутуу методикасы» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине карата жетектөөчү илимий мекеменин

РАСМИЙ ПИКИРИ

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Кыргыз Республикасында эгемендүүлүк алгандан кийин билим берүү программалары дүйнөлүк алдыңкы өлкөлөрдүн агартуу тармактары үчүн түзүлгөн окутуунун мазмуну жана формалары менен интеграциялашып, жаңы көз караштар жана технологиялар практикага сунушталып, алар өзүнүн оң таасирин бере баштады. Бул изилдөө окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамикалык кубулуштарды окутуу проблемасына арналган. Окуучулардын электрдик жана магниттик талаа менен байланышкан түшүнүктөрдү өздөштүрүүдө, предметтин мейкиндиктик образын түзүүдө жана ойдо элестетилген экспериментти аткарууда, кабыл

И. АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРАБАЕВА

№ "....." 201... ж/г

алуусу, түшүнүү деңгээли бир топ төмөн. Анын натыйжасында орто мектепти бүтүрүүчүлөрдүн өздөштүргөн билимдерин реалдуу турмушта түздөн-түз колдоно алышпай калууда. Мунун кесепетинен мугалимдер окуучулардын аң-сезиминде физикалык образдарды жаратуу, өзгөртүп түзүү жөндөмдүүлүктөрүн өрчүтүүгө өзгөчө көңүл бөлүү, окутуу технологияларын көрсөткөн эмгектерге муктаж. Аталган диссертация физика илиминдеги, анын ичинде электродинамикалык кубулуштарды окутуудагы актуалдуу темага багышталганын айтууга болот. Изилдөөнүн актуалдуулугу менен максаттары жана натыйжаларынын ортосундагы ички биримдик сакталган.

2. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана сунуштарынын негизделишинин даражалары. Диссертация бири-бири менен логикалык жактан байланышкан 3 главадан, алардын ар биринен келип чыккан корутундулардан, жалпы жыйынтыктардан, сунуштардан, пайдаланылган адабияттардын тизмесинен жана 4 тиркемеден турат. Эмгектин жалпы көлөмү – 152 бет, пайдаланылган адабияттардын тизмеси – 182.

Киришүүдө изилдөөнүн бүгүнкү күндөгү актуалдуулугу, максаты, милдеттери, коргоого сунуш кылынган жоболору, апробацияланышы тууралуу маалыматтар берилет.

Биринчи глава «**Электродинамиканы окутуунун теориялык жана практикалык өзгөчөлүктөрү жана окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу**» деп аталат. Бул главада окуучулардын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен окутуунун педагогикалык-психологиялык аспектилери талдоого алынган. Диссертациянын «**Мектеп окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамика бөлүмүн окутуу методикасын иштеп чыгуу**» деп аталган экинчи главада мектеп окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамика бөлүмүн окутууга багытталган дидактикалык каражаттар даярдалган. Мектеп окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүнө багытталган педагогикалык жана психологиялык изилдөөлөрдүн анализинде

мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруунун жана өнүктүрүүнүн модели түзүлгөн. Үчүнчү глава **«Педагогикалык экспериментти уюштуруу жана анын жыйынтыктарын талдоо»** - деп аталып, изилдөөнүн төртүнчү милдети чечмеленген. Педагогикалык эксперимент милдеттерине ылайык аныктоочу (2009-2012-жж), изденүүчү (2013-2016-жж.) жана жыйынтыктоочу (2016-2019-жж) болуп үч этапта өткөрүлгөн. Ушул эле главада диссертациялык изилдөөсүндөгү теориялык жана эксперименттик методдорду кандайча пайдалангандыгы чагылдырылган. Анын колдонгон методдору ишенимдүү жана жыйынтыгы так көрсөтүлгөн. Ал өзүнүн теориялык жоболорун Ош шаарындагы А. Навои атындагы №18, Ж. Бөкөнбаев атындагы №5 мектеп гимназияларында, XXIV партсъезд атындагы № 27, Курманжан Датка атындагы орто мектептеринде №31, Кара-Суу районундагы Сыдык Алайчы уулу атындагы №87 инновациялык гимназияда, К.Момбекова атындагы №101 жана III-Интернационал атындагы орто мектептеринде өткөргөн. Эксперименталдык мектептер үчүн сунуш кылган методикалык иштелмелери, технологиялык ыкмалары оң натыйжа берип, сабактын оптималдуулугун жогорулаткан. Бул натыйжаларды ал математикалык-статистикалык ыкма менен таблицаларда жана диаграммаларда чагылдырган. Заманбап технологияларын өркүндөтүү аркылуу электродинамикалык кубулуштарды окутуу процессинде окуучулардын компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча изилдөөлөрү да азыркы дүйнөлүк илимдин жаңылыктарын физиканы окутуу илимине алып келип кошкондугу менен баалуу. «Жалпы жыйынтыктар жана сунуштар» бөлүмү диссертациянын логикасынан жана корутундуларынан жалпыланып жазылган.

Диссертацияда аныкталган изденүүчүнүн ар бир илимий натыйжасынын (жобосунун), тыянактарынын жана корутундусунун жаңылык даражасы.

1-натыйжа. Изилдөөнүн объектине ылайык орус жана кыргыз окумуштуулардын, педагогдордун, психологдордун эмгектери

методологиялык база жана булактар базасы катары эффективдүү пайдаланылган.

2-натыйжа. Диссертацияны жазууда изденүүчү жеке өзү тарабынан колдонулган материалдарга баа берилген, изилдөөнүн теориялык жана эксперименталдык методдору максатка ылайык колдонулган жана ал процесс эмгекте кеңири чагылдырылган.

3-натыйжа. Электродинамиканы окутуунун тажрыйбалары үйрөнүлгөн жана жыйынтыкталган, мына ушул изилдөөлөрдөн кийин окуу программасында электродинамика кубулуштары берилген X-XI класстарда окутуу технологиялары иштелип чыгып, практикага сунушталган.

3. Изилдөөнүн натыйжаларынын практикалык баалуулугу. Диссертациядан келип чыккан тыянактарды жана сунуштарды педагогикалык багыттагы жогорку жана орто окуу жайларындагы «Физиканы окутуунун методикасы», «Физика» дисциплиналары боюнча окуу программаларынын, окуу китептеринин, илимий-методикалык эмгектердин мазмунун өркүндөтүүдө, магистрлер жана аспиранттардын диссертациялык изилдөөлөрүндө, мугалимдердин сабактарында жана класстан тышкары иштеринде пайдаланышы мүмкүн.

4. Изилдөөчүнүн жекече салымы. Диссертацияда изденүүчү педагогика илиминдеги актуалдуу проблеманын бирине кайрылган, ал проблеманы изилдөөдөгү пайдаланган илимий теориялык эмгектер, мугалимдердин, методисттердин иш тажрыйбалары изденүүчүнүн жеке өзү тарабынан талданып, үйрөнүлгөн жана жыйынтык чыгарылган. Эксперимент методу менен диссертант жеке өзү иштеп чыккан педагогикалык ыкмаларын, жолдорун сынактан өткөргөн жана өзүнүн катышуусу менен тажрыйбаларын жыйынтыктаган. Диссертация белгиленген проблема боюнча ички биримдикке ээ жана бир катар жаңы илимий натыйжаларды жана жоболорду алып чыккан. Бул изденүүчүнүн кыргыз педагогикасына кошкон жеке салымын тастыктайт.

Изилдөөнүн методологиялык жана технологиялык маселелери автор тарабынан негизделди. Аны менен катар орто мектептин “Электродинамика” бөлүмүн окутуу процессинде лабораториялык-практикалык сабактары үчүн виртуалдык моделдер, тажрыйбалар даярдалган. Ойдо жүргүзүлүүчү физикалык эксперименттердин компьютердик-анимациялык моделдери түзүлгөн жана ал окуу процессине киргизилген. Ойдо жүргүзүлүүчү тажрыйбаларды өткөрүү боюнча мугалимдер үчүн семинарлар жана тренингдер уюштурулуп, методикалык колдонмолор сунушталды.

5. Авторефераттын мазмунунун диссертациянын мазмунуна дал келиши. Изденүүчү Бердибекова Сырга Каныбековнанын «Орто мектептин окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамикалык кубулуштарды окутуу методикасы» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши бардык компоненттери боюнча авторефераттын мазмунуна негизинен дал келет. Авторефераттын окшош түзүлгөн кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмеси бар.

6. Диссертациянын негизги натыйжаларынын, жыйынтыктарынын, корутундуларынын толук жарыяланышы. Изилдөөнүн проблемасы боюнча жарыяланган эмгектери саны жана сапаты жагынан КР ЖАК талап кылган норма үчүн жетиштүү. Автордун илимий-методикалык эмгектери изилдөөнүн негизи теориялык жоболорун жана практикалык сунуштарын толугу менен өз ичине камтыйт.

7. Диссертациялык жумуштун айрым жетишпегендиктери катары төмөнкүлөрдү көрсөтүүгө болот:

1. Мектеп окуучуларынын билим сапатына таасир этүүчү факторлордун бири – мугалимдин кесиптик даярдыгы. Диссертациялык изилдөөдө мектеп мугалимдеринин электродинамикалык кубулуштарды окутууда компьютердик

технология боюнча компетентүүлүгүн жогорулатуунун маселелери каралса болмок.

2. Изденүүчү педагогикалык экспериментке Ош шаарындагы жана Ош облусунун Кара-Суу районундагы мектептерди гана алган, биздин оюбузча эксперименталдык базаны кеңейтип, Жалал-Абад облусунунан да айрым мектептерди алса илимий тыянак чыгаруусунун аргументтүүлүгү дагы жогоруламак.

3. Иште айрым бир стилдик каталар учурайт.

Бирок, аталган кемчиликтер диссертациянын негизги теориялык жана практикалык натыйжаларына олуттуу таасир эте албайт.

Бердибекова Сырга Каныбековнанын кандидаттык диссертациясын өз алдынча аткарылган жана бүткөн изилдөө катары кароого болот. Изилдөөнүн мазмуну жана андагы алынган жыйынтык ЖАКтын жобосунда көрсөтүлгөн критерийлерге толугу менен жооп берет.

Жалпысынан изденүүчү Бердибекова Сырга Каныбековнанын «Орто мектептин окуучуларынын мейкиндиктик элестетүүлөрүн калыптандыруу менен электродинамикалык кубулуштарды окутуу методикасы» аттуу темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын диссертациялык изилдөөлөргө коюлуучу 10-пунктунун талаптарына ылайык келет. Ал эми изденүүчү Бердибекова Сырга Каныбековнанын 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (физика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу деп эсептейбиз.

Пикир Кыргыз мамлекеттик техникалык университетинин “Физика” кафедрасынын кеңейтилген отурумунда талкууланды (протокол №7, 12.02.2020 ж.).
Отурумдун катышуучулары:

1. Султаналиева Р.М.-ф.-м.и.д., профессор

2. Асаналиев М.К.-п.и.д., профессор
3. Мааткеримов Н.О.- п.и.д., профессор
4. Исманбаев А.И.- ф.-м.и.д., профессор
5. Марипов А.М.- ф.-м.и.д., профессор
6. Эсенгельдиев Ч.Э. –доцент
7. Абакирова Ж.А.- т.и.к., доцент
8. Курманалиева Г.Ж.-доцент
9. Мураталиева В.Ж.-ф.-м.и.к., доцент
10. Козубай И. -ф.-м.и.к., доцент
11. Конушбаева А.Т. -ф.-м.и.к., доцент
12. Тургунбаев Н.А.-доцент
13. Ибраимова Э.Б.-улуу окутуучу
14. Байболотова Б.Б.- -улуу окутуучу
15. Мураталиева А.Р. -улуу окутуучу
16. Тельтаева А.К. -улуу окутуучу
17. Керменбаева Н.С.-окутуучу
18. Абыкаева Н.А.-окутуучу

И. Раззаков атындагы КМТУнун
“Физика” кафедрасынын башчысы,
ф.-м.и.д, профессор

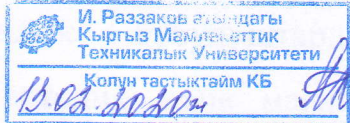
“Физика” кафедрасынын илимий катчысы,
ф.-м.и.к., доцент

Мам

Султаналиева Р.М.

Мам

Конушбаева А.Т.

13.03.2020